

Per Jensen forskar bland annat på sambandet mellan hur djurhållning och stress påverkar djurens genetik.

Djuren betalar priset för billigt kött

Möt Per Jensen, forskaren och professorn i etologi, som vill bidra till att öka kunskapen om maten – för att både djur och människor ska må bättre.

TEXT: HELENE MURDOCH FOTO: ÖRJAN KARLSSON

★ Mat har aldrig tidigare varit så billig. Men priset för lågprisköttet betalas av djuren. Det säger Per Jensen, som har tillbringat decennier av sitt yrkesliv som forskare och lärare med att studera djurens villkor inom lantbruket, både i Sverige och i resten av EU. Själv vill han bidra till både bättre djurhållning och bättre kvalitet på den mat som vi äter genom att öka vår kunskapsnivå –

och därigenom få oss att göra ett medvetet val.

– Alla har vi ett personligt ansvar för hur grisarna, kycklingarna och korna som hamnar på våra tallrikar mår. Du och jag kan till exempel ställa krav på våra lokala handlare att få veta var fläskkotletten och kycklingklubban kommer ifrån. Vi kan fråga efter svenskt KRAV-märkt entrecote. Och nästa gång

vi går på restaurang kan vi fråga efter ursprungsland på köttbiten som serveras, säger han.

Motsägelsefull bild

Per Jensens intresse och engagemang för djurens villkor inom lantbruket väcktes för många år sedan. Han säger att han nog sett det mesta inom europeisk djurhållning. När han sedan läste boken "Äta djur, en granskning av den amerikanska köttindustrin, insåg han att det behövdes en svensk bok som beskriver de svenska förhållandena. Det var då han bestämde sig för att skriva boken "Hur mår maten?".

– "Äta djur" gav en skrämmande bild av både djurens lidande och de effekter som produktionsmetoderna hade på köttets kvalitet. Jag ville berätta hur djuren har det i Sverige. Även om det är en intensiv och storskalig djuruppfödning här är det betydligt bättre än i resten av Europa och inte alls jämförbart med de amerikanska förhållandena, säger Per Jensen.

– De bilder som presenteras här hemma är motsägelsefulla – å ena sidan larmrapporter om djurhållningen, å andra sidan sagornas och reklamens idylliska bilder av sprättande hönor, grisar med knorr och betande kossor, fortsätter han.

Kraftigt ökad köttkonsumtion

Hans forskning visar att sanningen ligger någonstans mittemellan. Svenska djur har det i regel bättre än både sina amerikanska och i många fall även sina europeiska artfränder. Men konkurrens, stordrift och produktionskrav påverkar även svensk djurhållning.

– Våra bönder utsätts för mördande konkurrens från länder där uppfödningen sker på helt andra villkor och till betydligt lägre kostnader. Det finns till exempel en anledning till varför dansk fläskfilé ibland kostar hälften så mycket som den svenska. Priset betalas, som sagt, av de danska grisarna. Men så länge vi fortsätter att köpa den danska fläskfilén blir det svårt för svenska grisbönder att konkurrera, säger Per Jensen.

Motsägelsefullt är att forskningen pekar på att vi bör begränsa vårt köttätande, både för vår egen hälsa och för miljön, samtidigt som vi äter mer kött än någonsin tidigare. Den sammanlagda köttkonsumtionen har ökat med hela 41 procent sedan 1990, enligt Jordbruksverkets statistik.

Allt det kött vi äter produceras av allt färre bönder. Den viktigaste anledningen är att djurens produktivitet har ökat. Hönsen lägger ungefär dubbelt så många ägg som för några decennier sedan, korna mjölkar dubbelt så mycket och grisarna växer dubbelt så snabbt. För vissa djurslag är förändringen ännu större än så. Slaktkycklingarnas tillväxthastighet har flerdubbplats under samma period. I dag blir en kyckling slaktfärdig och väger ungefär två kilo efter endast 35 dagar.

Utvecklingen medför många olika problem för djuren. Skelettet har svårt att hinna med i den snabba tillväxten. Hos kor och höns används dessutom en stor del av kroppens kalk till mjölk

respektive äggskal. Följden blir att allt fler höggroproducerande arter blir halta, korna får juverproblem och de snabbväxande kycklingarna får hjärt-kärlproblem. Till det kommer stressrelaterade problem och beteendestörningar orsakade av att djuren ibland hindras att utöva sina naturliga beteenden på grund av bland annat att så många djur som möjligt ska samsas på en begränsad yta.

Köttätande optimist

Själv äter Per Jensen kött och är nogga med att poängtera att han inte förespråkar vegetarism.

– Det viktigaste för mig är hur djuren har det under sin livstid, hur de mår från födelsen fram till slaktögonblicket. Det handlar om deras livskvalitet – om de mår bra har jag inga moraliska problem med att äta deras kött, säger Per Jensen.

– Det finns många positiva mervärden med djuruppfödning, som att vi kan behålla öppna landskap och en levande landsbygd. Om alla slutar äta

kött förlorar vi det, fortsätter han.

Han ser också, trots allt, ljus på framtiden för svensk djurhållning. En viktig anledning är ökad medvetenhet hos svenska konsumenter, som i ökad utsträckning efterfrågar närodlat och KRAV-märkt.

– Men vi står vid ett vägval. Ska vi välja dyrare, närproducerat, där vi har kontroll – eller fortsätta att storkonsumera importerat kött, producerat på ett sätt som är sämre för både djur, miljö och vår hälsa. Det är du och jag som väljer.

– Det gäller också att få storhushåll, som till exempel skolor och dagis, att välja närodlat. Men även där kan var och en vara med att påverka och driva opinion, säger Per Jensen. □

Per Jensen har arbetat med djurhållning och djurskydd sedan 1970-talet, både som forskare, lärare och rådgivare åt EU-kommissionen och Jordbruksverket. Han arbetar vid Linköpings universitet.

Köp Per Jensens bok "Hur mår maten" till specialpriset 199 kr Exklusivt erbjudande till dig som är medlem i Blå Stjärnan

Äter du mat? Då är du inblandad i lantbruket och tillhör målgruppen för denna bok. De flesta i Sverige i dag får sin huvudsakliga information om matproduktionens villkor från sagor, reklam och propaganda. Sagorna berättar om griseknoar och höns som pratar och är fyllda av känslor. I reklamens bilder är alla kor ute på bete, grisar är lyckliga med knorr på svansen och hönsen spankulerar som förr i tiden på en ladugårdsplan eller en dynghö. Idyllen bryts med ojämna mellanrum av matiska larmrapporter som dominerar nyhetssändningar under några veckor – någon djurskyddsorganisation har filmat missförhållanden på svingårdar eller minkuppfödningar, någon veterinär slår larm om bristfälliga rutiner på slakterier.

Hur mår egentligen de djur som lever för att bli mat? Kanske ligger sanningen som så ofta någonstans mittemellan idyll och elände.

Per Jensen har tillbringat decennier av sitt yrkesliv som forskare och lärare med att studera djurens villkor inom lantbruket, såväl i Sverige som i resten av EU. Här förmedlar han sin bild av sakernas tillstånd.

Du har nu möjlighet att köpa "Hur mår maten" av Per Jensen till förmånligt pris.

Ange kampanjkod *blåstjärna* till höger i kassan så får du 25 kr rabatt.

Erbjudandet gäller t. o. m. 1 juli 2014.

Gå in via nedanstående adress, där kan du köpa boken "Hur mår maten" till rabatterat pris.

www.bokus.com/blastjarnan

